

TRANSFORMAR LA
CIUTAT
AMB LA **CIUTADANIA**

Criteris i reflexions per al Pla de Barris de Barcelona

TRANSFORMAR LA
CIUTAT
AMB LA **CIUTADANIA**

Creris i reflexions per al Pla de Barris de Barcelona

Consell Assessor del Pla de Barris

EL PLA DELS BARRIS DE BARCELONA

Edita

Ajuntament de Barcelona. Foment de Ciutat, SA

Text

Consell Assessor del Pla de Barris de Barcelona

Editor

Oriol Nel·lo i Colom

Coordinació de l'edició

Helena Cruz i Gallach

Disseny gràfic i maquetació

Mària Herrera / b origen

Fotografia

Andreu Adrover

Astrid González

Dortoka (fotos aèries)

Correcció

L'Apòstrof

Edició i producció

Direcció d'Imatge i Serveis Editorials

Passeig de la Zona Franca, 66

08038 Barcelona

tel. 93 402 31 31

www.barcelona.cat/barcelonallibres

Barcelona, març de 2017

© de l'edició: Ajuntament de Barcelona

© dels textos i les imatges: els autors esmentats

DL: B-6.704-2017

Imprès en paper ecològic

**La present publicació recull
els criteris elaborats pel
Consell Assessor del Pla de
Barris de Barcelona en relació
amb el disseny i l'aplicació del
Pla durant el mandat municipal**

2015-2018. El Consell està
integrat pels membres següents:

President

Oriol Nel·lo i Colom

Membres

Jaume Blasco i Julià

Carme Borrell i Thió

Andreu Domingo i Valls

Oriol Estela i Barnet

Carles Llop i Torné

Carlos Losada i Marrodán

Francesc Muñoz i Ramírez

Pere Serra i Amengual

Ana Romero i Càlix

Mercè Tatjer i Mir

Carme Trilla i Bellart

Marina Subirats i Martori

Secretari

Ismael Blanco i Fillola

Índex

Ada Colau	09	Presentació
Oriol Nel·lo	13	El Pla de Barris de Barcelona: una eina per al benestar, l'equitat i l'organització veïnal
Francesc Muñoz	31	La regeneració de la ciutat a Europa: noves problemàtiques, nous actors, noves polítiques
Oriol Estela	37	L'ocupació i l'activitat econòmica: possibilitats d'actuació des de l'àmbit local
Andreu Domingo	43	La població: diversitat i cohesió
Marina Subirats	49	L'educació: igualtat d'oportunitats i palanca de canvi
Carme Borrell i Lucía Artazcoz	55	La salut: equitat social i autonomia personal
Helena Cruz	61	La perspectiva de gènere: exigència i necessitat
Ismael Blanco	67	La innovació social: l'acció ciutadana en la transformació dels barris
Carme Trilla	73	L'habitatge assequible: instrument per combatre la desigualtat i la segregació
Pere Serra	79	Els comuns urbans: espai públic, equipaments i remodelació urbana
Mercè Tatjer	87	La memòria urbana: patrimoni i identitats col·lectives
Carles Llop	93	La regeneració de les trames urbanes: habitabilitat, activitat, mobilitat i qualitat ambiental
Ana Romero	99	El medi ambient: sostenibilitat i recursos
Oriol Nel·lo	105	Governar les transformacions: la responsabilitat pública en el mercat del sòl i l'habitatge
Jaume Blasco	107	L'avaluació de les actuacions: aprenentatge i transparència
	116	Resum. Quinze criteris per al Pla de Barris de Barcelona

CARLES LLOP

Trames urbaines

An aerial photograph of a city, likely Barcelona, showing a dense urban grid and a large stadium in the foreground. The image is overlaid with a teal color filter. The title 'Trames urbaines' is printed in large white letters across the center of the image.

La regeneració de les trames urbanes: habitabilitat, activitat, mobilitat i qualitat ambiental

CARLES LLOP

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA

Les trames urbanes: habitabilitat, activitat i mobilitat

Les trames urbanes són espais habitats per trames socials (individus i comunitats). Quan parlem de regeneració urbana ens referim a la doble regeneració de la **trama física** i també de la **trama social**. Així, doncs, la regeneració de les trames urbanes passa per una doble condició: regenerar la fàbrica i les infraestructures urbanes, però també millorar les condicions i l'eficiència de la vida de les persones i dels col·lectius que les habiten.

En qualsevol tipus d'assentament humà la conjunció de les cases, les illes i els conjunts habitacionals, els carrers... formen l'habitat urbà, l'ecosistema de vida que constitueix la base de l'habitar, tant en la seva situació rural com en els àmbits més urbans.

La ciutat –i Barcelona n'és un bon exemple– es constitueix d'una pluralitat d'hàbitats ben diversos. Tots ells, tanmateix, comparteixen tres tipus d'atributs que els singularitzen i que fan que sigui divers viure als diferents barris (a l'Eixample o bé als barris del Besòs, per exemple). Aquests tres atributs són: **l'habitabilitat, les activitats presents a la trama urbanística i la mobilitat dels seus habitants**. En efecte, aquesta conjunció d'atributs determina les característiques rellevants dels diversos barris de la ciutat.

La rehabilitació, la renovació i la regeneració urbana de les trames urbanes i dels barris que constitueixen passa per actuar contemporàniament en la **millora de les condicions d'habitabilitat** (des de la mateixa estança fins a l'habitatge, la casa, el bloc, les illes, el barri i la mateixa ciutat); **la diversificació i desenvolupament de les activitats** (econòmica, productiva i de servei); i **la facilitació de la mobilitat de la ciutadania** (tant el desplaçament per satisfer necessitats com, en un sentit més ampli, l'accés als fluxos de coneixement, informació i intercanvis).

El repte fonamental que hem de verificar per a una acció de transformació i de

regeneració integral de les trames urbanes i dels barris és, doncs, **actuar tant des del punt de vista material-espacial com en la dimensió civicosocial**, seguint amb les noves polítiques urbanes de millora de la qualitat de vida, la cohesió social i les condicions ambientals, i el foment de la biodiversitat.

Per això, **la millora de les trames urbanes s'ha de centrar en totes dimensions espacials de l'artefacte urbà**: el subsòl, el sòl i el vol de la ciutat –essent clau, òbviament, la interacció entre aquests diversos àmbits. La trama urbana ha de ser entesa com una trama-hàbitat i per això cal que funcioni bé ecosistèmicament; és a dir, en els factors morfològic i estructural, i funcional i metabòlic. A més, la trama urbana ha de tenir una bona qualitat ambiental i paisatgística.

criteris i estratègies per a la intervenció en les trames urbanes

Així, doncs, una revitalització i/o regeneració de les trames urbanes passa per una estratègia de millora de l'eficiència i la capacitat de satisfer les necessitats de les persones, bo i tenint cura de la preservació de la biodiversitat urbana i dels factors esmentats. Des del punt de vista de les trames urbanes, **un bon barri és un barri amb una bona accessibilitat, amb una centralitat identificable i amb una qualitat ambiental estimable**.

Per concretar aquesta estratègia, recollint bona part de les experiències de transformació de barris en què hem intervingut, així com lliçons apreses en la praxi de l'urbanisme de Barcelona i les polítiques urbanes del nostre context català i internacional, proposem alguns criteris-pista i possibles accions a desenvolupar en les polítiques urbanes i en l'acció de millora dels barris:

• **Enfortir la condició de barri aglutinador** de la vida de les distintes trames que el formen, mitjançant aquells serveis i equipaments que la ciutadania reconeix com de necessària proximitat (l'embarriament entorn el mercat i les botigues, la biblioteca i l'escola, el centre d'assistència primària i el pavelló poliesportiu, etc.).

• **Actuar en els àmbits amb més febleses** i en els quals es concentren conflictes urbanístics (insuficiència d'urbanització, degradació d'habitatges, dèficits de zones verdes) i economicosocials (manca d'activitat econòmica, atur, escassetat de serveis, envelliment dels residents, pèrdua o creixement ràpid de població, etc.); i fer-ho amb actuacions intenses i transversals de l'urbanisme conjunt, coordinat sinèrgicament amb les iniciatives d'acció socioeconòmica.

• **Coordinar en la mesura del possible totes les actuacions** que es poden desenvolupar als barris del Pla, posant èmfasi en **l'habitatge, com a servei bàsic per a les persones**, i la provisió d'una cadena integral de serveis i dotacions per a l'habitabilitat: Habitatge-escala-serveis comuns-carrer-espai públic-barri-ciutat-territori.

• **Inscriure el projecte de l'habitatge en una gestió global de l'hàbitat** i, per a això, és essencial que les polítiques, programes i accions de/per a l'habitatge tinguin en compte la solució integradora de les condicions per resoldre la demanda d'habitabilitat, activitat i mobilitat –tres factors bàsics que fan possible les qualitats, atribucions i recursos de la vida urbana.

• **Reforçar les activitats en planta baixa per fer del carrer un espai de sociabilitat**, d'integració, de dinamització social, intergeneracional i ètnica, i de dinamisme creatiu en l'àmbit sociocultural. Potenciar a tal efecte els "carrers majors de barri" i els eixos cívics que generen reconeixement social i identitat cívica.

• **Ordenar i reforçar l'espai públic de referència a través de la millora de la mobilitat** de les persones, la funcionalitat dels sistemes de transport i desplaçament, i la qualitat cívica i ambiental del barri. La reordenació i racionalització de l'aparcament de vehicles és clau per tal de prioritzar l'espai per a les persones.

• **Planificar l'accessibilitat del barri** amb el doble objectiu que els barris siguin més

accessibles des de qualsevol dels altres barris de la ciutat metropolitana i que la ciutat sigui ben accessible des del barri, per superar els aïllaments i guetos. En aquest sentit **la permeabilitat i la continuïtat dels carrers** és un tema clau per afavorir la màxima continuïtat urbana.

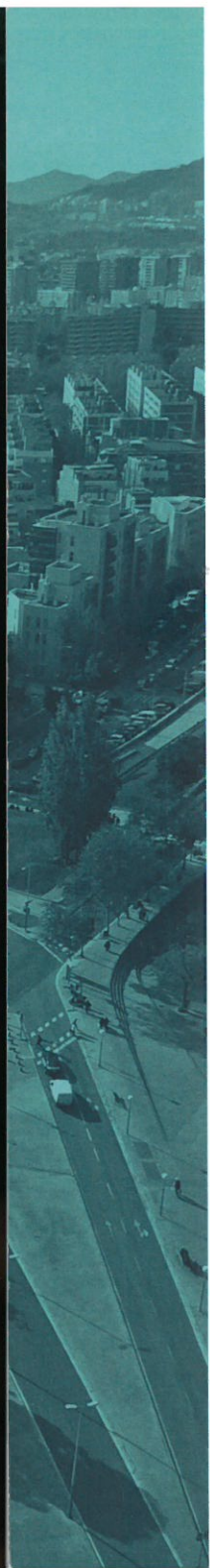
- **Considerar els barris com a entitats en ells mateixos** i segons les seves delimitacions tradicionals i/o administratives. Tanmateix, es poden sectoritzar actuacions que específicament abordin la naturalesa del tipus de transformació (per exemple, àrees d'especial atenció, de remodelació urbana, de completament o dotació, de transformació d'usos o de centralitat significativa).

- **Utilitzar el paisatge com una eina de mediació social** per a la gestió de les transformacions, ja que quan projectem transformacions territorials ens adonem que s'obren nous paisatges. El projecte del paisatge del barri és, doncs, una eina, una mediació cultural que facilita la visió crítica dels habitants sobre la definició de nous criteris d'ús, idees i implicació en la transformació.

Reciclar els barris maltractats de les perifèries metropolitanes suposa generar una factoria de paisatges que, a més de noves formes i espais, permeti que aflorin noves actituds ètiques de la població que hi viu. **Tots volem qualitat de vida, i el paisatge on vivim és una peça determinant per aconseguir-la.**

12

Millorar l'habitabilitat, diversitat i accessibilitat de les trames urbanes –físiques i socials– a través d'intervencions integrades en cada barri i en el conjunt de la ciutat.

Ajuntament
de Barcelona